

Дорожня карта по написанню та затвердженню навчальних програм для методистів та керівників гуртків ЗПО

Створення навчальної програми - це один з важливих компонентів підвищення фахової майстерності педагога.

Навчальна програма має бути результатом дослідницької роботи та інтелектуальної праці педагога, з використанням сучасних методик, інноваційних технологій навчання, передового педагогічного досвіду, з урахуванням аналізу вже наявних програм з певного напрямку.

Створення навчальної програми – це процес довгий і сповнений ретельної праці. Проте багато педагогів доходять висновку, що це – необхідний крок для їхньої роботи і саморозвитку, становлення.

Навчальна програма з позашкільної освіти – це нормативний документ, що визначає мету, завдання, зміст, обсяг, порядок, способи організації освітньої діяльності та вимоги до її результатів.

Щоб розробити навчальну програму педагог має :

- знайти опрацювати і впорядкувати інформацію з відповідного напрямку;
- створити проєкт програми;
- подати проєкт на рецензування;
- розглянути на засіданні методичної (педагогічної) ради;
- оформити програму;
- подати програму на схвалення чи отримання грифу.

Важливо, що педагоги мають право вибору, працювати за власною навчальною програмою чи міністерською, навчальною програмою когось із своїх колег чи ж адаптованою (модифікованою).

Основи розроблення навчальних програм з позашкільної освіти

Порядок та технологія розроблення навчальних програм з позашкільної освіти описані в **«Методичних рекомендаціях щодо змісту та оформлення навчальних програм з позашкільної освіти»** (лист Інституту інноваційних технологій і змісту освіти від 05 червня 2013 року № 14.1/10-1685).

У методичних рекомендаціях поетапно і доступно викладено послідовність написання навчальної програми.

Навчальна програма з позашкільної освіти має складатися з таких **структурних елементів:**

- пояснювальна записка;
- навчально-тематичний план;
- зміст програми;
- прогнозований результат;
- орієнтовний перелік обладнання (за потребою);
- література;

- додатки (за потребою).

Назва програми має відображати зміст діяльності, організаційну форму гуртка чи творчого об'єднання та напрям позашкільної освіти (відповідно до Закону України «Про позашкільну освіту»).

У пояснювальній записці визначаються цілі й завдання вивчення певного виду діяльності чи навчальної дисципліни, дається стисла характеристика її структури та окремих складових, перелік змістових ліній, концентровано розкриваються особливості організації вивчення програмового матеріалу тощо.

Навчально-тематичний план має вигляд таблиці, відображає розділи, теми та визначає співвідношення навчального часу, який відводиться на засвоєння теоретичного матеріалу та його практичне опрацювання. Загальна кількість годин для практичних занять, як правило, має бути більшою, ніж для теоретичних. При формулюванні назв розділів/тем слід використовувати речення телеграфного стилю, не допускається використання складних конструкцій і фраз, що можуть мати багатозначне тлумачення.

Зміст програми структурується за розділами та темами відповідно до навчально-тематичного плану.

Навчальна програма може бути побудована **лінійним, концентричним або блочним** способами:

- **при лінійному способі** навчальний матеріал реалізується систематично і послідовно з поступовим ускладненням, за висхідною лінією, при цьому новий навчальний матеріал викладається на основі вже вивченого й у тісному взаємозв'язку з ним;

- **концентричний спосіб** допускає повторне вивчення окремих розділів і тем як на одному, так і на різних рівнях навчання з розширенням та поглибленням змісту навчального матеріалу;

- **блочний спосіб** передбачає розподіл навчального матеріалу на самостійні структурні одиниці – блоки, дає можливість заміни одного змістового блоку (розділу або теми) іншим в залежності від наявних умов і потреб вихованців.

При розробленні програм **можливе поєднання елементів різних способів побудови** (блочного та концентричного, лінійного та концентричного тощо).

При побудові навчальних програм **на основі компетентнісного підходу** необхідно провести його через всі розділи навчальної програми – від відповідних формулювань мети і завдань до змісту програми, форм практичної роботи, прогнозованих результатів, контролю практичних досягнень вихованців.

Розділ **«прогнозований результат»** передбачає результати навчально-виховної діяльності за кожен рівень навчання та має такі складові:

- вихованці мають знати,
- вихованці мають вміти,
- вихованці мають набути досвід.

За умови застосування **компетентісного підходу** складові прогнозованого результату будуть такі:

- вихованці мають знати і розуміти,
- вихованці мають вміти та застосовувати,
- у вихованців мають бути сформовані компетенції.

Розділ «Прогнозований результат» можна оформити у вигляді таблиці.

У «Методичних рекомендаціях щодо змісту та оформлення навчальних програм з позашкільної освіти» є варіанти формулювань, що можуть бути використані у пояснювальній записці, а також зразок навчальної програми з позашкільної освіти.

Вимоги до оформлення навчальних програм, які подаються на розгляд та схвалення науково-методичною радою Інституту післядипломної педагогічної освіти Чернівецької області

1. Засідання науково-методичної ради Інституту відбувається 4 рази на рік у березні, червні, вересні та грудні. У плані роботи Департаменту (на сайті) потрібно дивитись дату засідання.

2. Навчальні програми, що пропонуються на розгляд науково-методичної ради Інституту, подаються секретареві науково-методичної ради не пізніше, ніж за 10 днів до дати проведення науково-методичної ради після обов'язкової реєстрації за посиланням: <https://forms.gle/4btrv5Je27EuQKdY7>

3. Підготовлені матеріали автор (укладач) особисто подає (паперовий варіант) у 1 примірнику, який, у разі схвалення науково-методичною радою, віддається авторові (укладачеві) та електронний варіант надсилає на електронну адресу nmr.ipposco21@gmail.com

Навчальні програми, які подають на розгляд і схвалення науково-методичною радою ІШПОЧО, розглядаються на засіданні науково-методичної ради закладу, якщо вона у вас є або на педагогічній раді закладу.

4. Кожен матеріал, поданий на розгляд і схвалення науково-методичною радою Інституту, повинен супроводжуватися рецензіями. Оригінали рецензій (не менше 2 рецензій у 3 екземплярах), написані кваліфікованими фахівцями відповідного профілю (одна з них – науковцем і одна з них – викладачем-методистом, старшим викладачем, методистом Інституту, методистом нашого Центру відповідного профілю, керівником гуртка методистом із засвідченим підписом рецензента.

5. Підписи рецензентів потрібно завірити печатками закладів освіти за місцем роботи із записами, що підтверджують ці підписи. Рецензенти несуть персональну відповідальність за об'єктивну оцінку науково-методичного матеріалу.

6. Оригінали титульних сторінок програми, розглянуті на засіданні методичної (педагогічної) ради закладу освіти, або територіальним (районним/міським/ОТГ) методичним об'єднанням, подаються у 3 екземплярах, відповідно до встановленого зразка.

Оригінали титульних сторінок і рецензій по 1 екземпляру надаються автору, методисту Інституту з фаху, по 1 екземпляру – залишається на зберігання у секретаря науково-методичної ради Інституту.

Автори несуть відповідальність за оформлення науково-методичних матеріалів, поданих на розгляд і схвалення науково-методичною радою, відповідно до цих вимог та грамотність їхнього змісту згідно з новим українським правописом.

У разі схвалення науково-методичною радою поданих матеріалів, для надання їм відповідного Грифу Міністерства освіти і науки України, матеріали подаються автором на вчену раду Інституту.

Наш заклад після схвалення навчальних програм ІППОЧО ще обов'язково затверджує в Департаменті освіти.

Програмою можна користуватися протягом 5 років від дати її схвалення.

Далі, якщо це ваша **власна програма, ви маєте її оновити** і подати на схвалення, але вже зі змінами. Тому що в «Законі України про освіту» стаття 42 пункт 4 «Про порушення академічної доброчесності» є таке поняття як **«самоплагіат»**.

Якщо ж ви користуєтесь навчальною програмою когось із своїх колег ви можете адаптувати (модифікувати) її під себе. Якщо термін дії програми завершився, а програма вам підходить ви можете користуватися нею надалі, тільки її потрібно схвалити в ІППОЧО вже зі змінами.

На сьогоднішній день згідно методичних рекомендацій щодо організації освітнього процесу в закладах позашкільної освіти у 2021/2022 н.р. (Додаток до листа Міністерства освіти і науки України від 217.08.2021 № 1/9-414), **ЗПО можуть використовувати навчальні програми з позашкільної освіти, схвалені (рекомендовані) МОН, навчальні програми, затверджені відповідними місцевими органами виконавчої влади, а також навчальні програми, затверджені закладами освіти, іншими суб'єктами освітньої діяльності та науковими установами тощо.**

Чинні навчальні програми з позашкільної освіти, що мають гриф або схвалення МОН, розміщені на вебсайті ДНУ «Інституту модернізації змісту освіти» (режим доступу: <https://imzo.gov.ua/osvita/pozashkilna-osvita-ta-vihovna-robota/navchalni-programi/>).

Щодо **міністерських програм**, то відповідно до наказу МОН від 18.05.2020 №641 «Про внесення змін до наказів Міністерства освіти і науки України від 11.09.2015 № 922» з метою оптимізації структури Науково-методичної ради з питань освіти Міністерства освіти науки України (далі Рада) **Науково-методична комісія з позашкільної освіти виключена з переліку Ради. Тому надання грифів МОН навчальній літературі з позашкільної освіти призупинено до затвердження інших нормативно-правових актів.**

Класифікація програм

Сьогодні до класифікації програм існують різні підходи. Зокрема, в освіті визначають такі види програм:

- **типова** – це програма, яка затверджується МОН України та рекомендується до використання в тій чи іншій галузі або напрямку діяльності;

- **модифікована** (адаптована) – це програма змінена з урахуванням особливостей організації, формування вікових та різнорівневих груп дітей, режиму та параметрів здійснення освітньої діяльності, нестандартністю індивідуальних результатів навчання та виховання;

- **експериментальна** – це програма, метою якої є вирішення певного практичного завдання, пов'язаного з подоланням труднощів у освітньому процесі чи постановкою більш складних завдань. Така програма стосовно типової програми може передбачати зміни у змісті і щодо методів навчання. Як правило, такі програми найчастіше застосовують у закладах освіти, що мають статус експериментального (регіонального чи всеукраїнського рівня). Порядок розроблення та впровадження експериментальних навчальних програм визначається Положенням про експериментальний навчальний заклад.

- **авторська програма** – це спроектований автором або авторським колективом на основі власної методичної концепції освітній процес, який спрямований на оновлення змісту та якості позашкільної освіти з урахуванням рівнів класифікації гуртків (початковий, основний, вищий), Зміст та засоби реалізації такої програми мають відрізнятися новизною та актуальністю.

Використанні джерела:

1. «Навчальна програма», автор Дейдиш Лариса. <http://education-ua.org/ru/articles/1379-navchalna-programa-v-pozashkilnij-osviti>
2. Лист Інституту інноваційних технологій і змісту освіти від 05 червня 2013 року № 14.1/10-1685, «Методичні рекомендації щодо змісту та оформлення навчальних програм з позашкільної освіти».
3. Додаток до листа Міністерства освіти і науки України від 217.08.2021 № 1/9-414, «Методичні рекомендації щодо організації освітнього процесу в закладах позашкільної освіти у 2021/2022 н.р.».
4. «Авторська навчальна програма: як створити», автор Горобенко Неоніла. <https://www.pedrada.com.ua/article/2695-avtorska-navchalna-programa-yak-stvoriti>
5. Наказ МОН від 18.05 2020 №641 «Про внесення змін до наказів Міністерства освіти і науки України від 11.09.2015 № 922».
6. <https://drive.google.com/file/d/1zGJQ9Gt1R9K1wqPKO9utuN1jxSXCj0I-/view> «Вимоги до написання навчальних програм».

**Матеріал підготувала
завідуюча методичним відділом
Алла Слободян**

